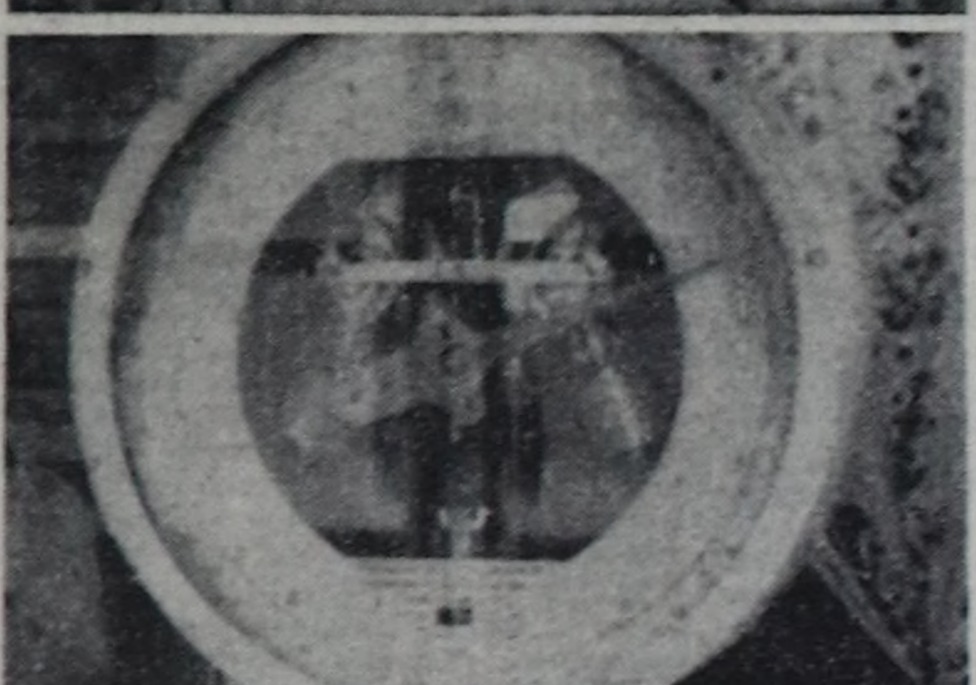

КУСКУ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ:

САЙГАРЫЛГА БААЗАЗЫНДА

ПЛЕНУМНУН ШИИТПИРИ

Тыва Республиканың Журналистер эвелелини баштаар черини пленуму болуп эркен. Организастыг айтырымга алаа чуталашкан. Журналистер эвелелини баштаар черини харысалдагы секретары В. П. Филипповту калыпкын байлаа-биле ол албан-хүлээгелерин пленум хостан. Журналистер эвелелини баштаар черини харысал-

ЕЛЬЦИН ДЫШТАНЫП ЧОРУПКАН

МОСКВА, сентябрь 25. (СЭТА). Россия Федерациязынын Президентизи Борис Ельцин ол хүн Москвадан дыштанылгаче чорупкан. Ол дугайын РСФСР-ини Президентизи Борис Ельцин кылдызы дыштанган.

ТБИЛИСИДЕ ОНЗА БАЙДАЛДЫ ЧАРЛААН

СЭТА-ниң корреспонденттери Альберт Кочетков биле Александр Харченко сентябрь 24-те орай кезээ Тбилисиде дамытканы. Грузия Республиканың Национал аймак чок чорук үзүлелини доктаадылгаче, Президент Зияд Гамсахурдия-

ТБИЛИСИ, сентябрь 25. Ол хүн түс черини биле 2 шак 30 минута тоода, республиканың демократтыг күштериниң штаб-квартиразын камгалар турар национал гвардия биле президент Зияд Гамсахурдия-ниң талалыкчыларынын боочелектиг отрядынын аразында баштайгы атыла-жышкын болган. Департа-

ментиниң күрүлөрдө ба-жышкын чарыга болган атылажышкын 25 минута кире үргүлчүлүк. Халдап турган нао оппозициянык штаб-квартиразыне шургул кирерин чыгыткан, ыңгалзажак күштүг карчы адышкынга таарыш-каш, атаканы үлөмчүлери сожасткан. Когораннар чок,

Кызылдын сайгарылга баа-зынга чедя шак четисекте-ле, тараа дамылган машина-лар кээп турар апарып-тыр. Эртенги хүн бедип орда-ла узун кузавтуг элээн каш ма-шиналар ээинелдирин өрткис-леди. Тараа хүлээп алыр дең-жиктер, лаборантылар кам-дыкта ажаадырап турдулар.

Чүк-чүктен дүжүт келер бо сайгарылга черин республика-нык төп тараа шаны деп бо-лур. Каз-Хемден-даа, Бин-Хем-ден-даа аар чүктөктер келген Улуг шанын кыдылгыныче чоокшудалар халыткан, чо-лаачылар дүжүтү машина-ларынын бир өсөн ийлен-диргеш, дүжүтүр тур-лар. Беш топпаны чүктээр машинанык чолаачы-ны (чурукта) Чанчын Эрес-оол өртө келди. Ол Улуг-Хемде «Күш-ажылдык хостуу» сов-хозтуң Торгалгынын шылаа-рынга өскөн кымыл-тасты ден-жээш, дүжүргөн.

Торгалгынын шанында сур-гуулар амылдап турар. Ары-лаап, оок машиназынга уруп берген. Даң бажы-дан оон үлгөн болду. Шагаан-Арыгнын элээн каш машиналары ажаал-дага кирип турарин чола-чы чутаалады.

Делмизээр черин ийде өрөөлө санакчылар база чы-чок. Хондур амылдап апар-ган. Чолаачылар машиналарын алачкышп тургузуп, кесе топпаны экекеленин бижадып ап турар. Чагай болган дү-жүтүн салым-чолу ам чүгө механизаторларда, чолаачы-ларда, ону дүргөн ажаап алы-ры чүгө олардан хамааржыр-дыр деп бодал турдум.

ЧУРУКТАРДА: сайгарылга баа-зында амыл үзүнде.

Охемчик ОНДАРНЫН фо-толары.

ЧОНГА ЭПТИГ, АЖЫКТЫГ

Сунтак суурда «Өг» деп аттыг кондитер цехи 1988 чылда ажыттылган. Оон бажыцы, шинап-ла, өг хевирлиг. Цехтин онза-гай чүлү болаа, ма-фе кылдыр база амылдап тур-лар, ыңчангаш тууду мага-зининг, өрөөлөшкөк. Кылган азы-ченин алаа дораан на са-дып турар. Күзделгилерге визг шайын базз садар.

Цехтин амылдакчылары 5 кижи. Коллектив интернацио-наль. Ону Н. А. Селигеева удуртуп турар. Айла 15-17 муз рубльдык продукцияны бүдүрүп үндүргөш, планын доктаама амыр күүселип келген.

Ниятизи-биле 10 яныз азы-чөм — булочкыларын, ли-рогилерин, торту, печенени, правникти, боованы болгаш өс-ке-даа ченирин кылгып, садып турар бис — деп, улуг кул-мар С. Кыриллова чүгөөлөр.

Цех-магазинге чүгө Сунтак-тын чурттакчылары эвес, а кызылчылар база доктаамап кээр, олар чаа кылган чени-рин садып ап турар. Чонга бир эптиг талам болза, херелээ-ни продукцияны баш узур ча-гы каар, ол ышкаш, чижээ, төртүтүгүн хунирин улус ба-за аңза эрттирп болур.

Селен ХЕРТЕК.
Кызыл район.

Республиканың нийтиел-политиктиг солуну

ШЫН

№ 161 (14661)

1991 чылдың сентябрь 26, четверг

• Садар өртөө 20 көп.

ХАР АДААНЧЕ КИИРБЕС ДЭЭШ

Барыш-Хемчик районун бүгү амыл-агыларынын хову-шөлдеринде бо чылын тараа культураларынын дүжү-ду багай эвес болган. Ону колдуунда арсында керээзинче шилчээн механизаторлар тараажы эвеноларын шөлдеринден кы-руп болур. Олар амыл-агы-нын төмүк түнелди дээш онза ха-рысалдагы апарганнар. Ын-чалза-даа шөлде чаагай үн-ген, сыпта хевээр тарааны ажаап, амырарже уруп албаан шаанда тараажынын чыл дүжүгүндө кылган амыл-агынын түнелди көзүл-бес болгай. Ынчангаш бо хүнирде амыл-агылар бүгү хосталган кү-жүн тараа культураларынын ажаалдагычте октап турар.

Районун амыл-агылар-ында бүгү тарыттылган 4570 га шөлүд 1650 гасы чоокку хүнирде кестинген. Оон 1885 тонна хире тарааны бастырып алган.

Эя улуг тараада амыл-агы «Барлыктын» бүгү та-рыттылган шөлүдүн чартып ажыр кестире берген. Ол шөл-дерден бо хүнирде 1025 тон-на хире тарааны совокоз ал-ган. Ынчангаш бо амыл-агы тараа ажаап алыр планын чартып күүсели берген.

«Хемчиктин» тараажылар тараа ажаалдагычте органи-застыг чорудуп турарлар. Бо со-вокоз бүгү тараа культуралар-ын Мартан-оол Сааянын, Бо-лат Хомушкунун болгаш До-ла-гай-оол Сааянын арсында хе-рээзи-биле амыл-агы турар механизатор эвенолары ес-түрүп турарлар. Турум сос-

тавыг бо эвеноларын амы-л чыл салында эки болуп келген. Бо чылын совокоз 1100 га черде тараа культуралары тараан. Оон 1402 тонна тара-аны ажаап алырын бодал тур-рарлар. Бо хүнирде хемчик-хире 540 га черин тарааны кескип, 520 тонна тарааны бастырып, шаанда дүжүргөн.

«Дон-Терезин» совокоз тараажыларын кезер ужурут шөлдеринин чартып кезип алган. 150 тонна тарааны шаанда урган. «Шекпэрин» тараажыларын ажаап алыр ужурут шөлдерин хей турда-ла, оон чүгө 21 хуурун кес-тирп, 190 тонна тараа басты-рып, тараа ажаап алыр планын 15-ле хуура күүсете-ни кончуг дүжүргөн.

Барыш-Хемчиктин хову-шөл-деринде картофель ажаап алыр дээш сүлүгү шалычы амыл чоруп турар. Оон ажаал-дагычте Ах-Довурж хоорай-нын, Кызыл-Мажалык дээш өс-ке-даа чурттакчылыг суур-ларын школарынның өөр-ө-нүкчелери, бугурулге черле-ринин амылчыларын шекте-дип үндүрүп турар. Машина-техниканы, автобустарны бу-дүрүлге черлеринден агылаан.

Районда бо чылын карто-фельди 210 га черде тараан. Оон ам чүгө 30 амыр гасы кастыган. Ынчангаш бо амылда байдал кончуг дүжү-ргөн бооп арттылаан. Со-во-коз мезээ-биле кожумда шуп-ту 264 тонна картофель ажааттылган. Оон бир га шөл-дө дүжүгү ортума-биле 8,8 тонна болган. Барлыкчылар 15 га черден 140 тонна карто-фель ажаап алган. Оон бир

гадам дүжүгү 9,3 тонна бо-луп, өске совхозтарында эки болган. «Шекпэр», «Дон-Терезин», «Хемчик» совхозтар-да картофель ажаалдагы шу-давайы турар. Ынчан-гаш район Соведи-нин куусому бо чутула амылды шыгыны кыналдаа алган, шеф дуадын организа-стал чорудуп турар.

Ногаа аймаа бо чылын чүгө ийи совокоз «Барлык» биле «Хемчик» тараан. Бо хүнирде ол амыл-агылар-ын кайызын-даа ногаа шөлдеринден 10-10 га черле-рин дүжүдүп ажааган, оон 35-35 центнер дүжүтү алган. Ногаа херелекчилери хей чү-ве болганда, немелде ногаа аймаан өске черлерден тып алган, чоңа садарын «Тыва асбест» комбинаттын амылчы-ландырыла кылды-даа, ко-жуунына херелекчилер нияти-лели-даа амылташкан бола-нып, шимченер ужурут.

Тайгалар бажында хар чаапыкан. Соокут тынымы иш-кэрлөп кирип-ле орап. Ынчан-гаш күсү дүжүт ажаалда-гычте бар-ла хостуг күштү мөөнөзүн кончуг чутула. Кы-жик чир тараавысты, карто-фелысты, дузаар ногаа-выс-ты ам ажаап, амырларже, чер бажынарже сун албас болуусуна, казын диленир бай төрө-даа, холу бош кож-даа тырарымыс берге. Амылдары-ныч барган. Анаа чы-гадып амылдарыныче абадаттыра берген бис. Эс-түрүп алган дүжүгү-вүстү хар адаанче кирбейн ажаап алырындан кедилг чү-ве чок.

Чалов МАНДЫНЧЫ.

КОЛЛЕКТИВТИН КУЖУ-БИЛЕ

Чадаанын уксажылыга каттыжышкында ситген бо-леткекчилерин удуртукчу Каң-оол Сатка ужуражы бээр-гис, ол мынча дэи:

— Бо чылын бистин укса-жылыга бүдүрүлге катты-жышкынын девишкээринге ситген эки үнгөн. Бистин бри-гада 200 тонна ситген белет-кээр турган. Ниятизи-биле 130 гектар ситген шөлүгү бис. Ол черин ситгенин ийи трактор-

бисе кестирп турган, оон 200 тонна ситгенин пресстээр, кат-тыжышкынын девишкээринде сарааттап алдымыс. Ситген ке-зилдеги ам-даа уламчылар бис.

Мал чеминик белеткелинде Кын-оол Монгуш, Суглер-оол Түлүш олар иделкейлиг ки-рип, тракторларын урели бээр чорууп болдурбалар. Ситгенин пресстээрине, ону са-рааттаарыга Сарыг-оол биле

Игорь Монгуштар, школачы оолдар Бали, Бүрбү Түлүш-тер кызым болгаш шалал амылдааныр.

Каттыжышкынын коллек-тив белеткеп алганы ол си-ген-биле 500 амыр ашкун, 7 хаванын, 100 амыр уксаалыг кошкарларын чемгерер, олар-ны ажаап-тежээрине ажы-лаар.

Арагыч ДОНГАК,
Чөөн-Хемчик район.

Чагыдылга-92

Чагыдылганын бүдүн чылда өртөө—25 рубль 10 копейк, чартык чылда —12 рубль 55 копейк, үш айда—6 рубль 28 копейк. Бистин солунушту чагыдып алыры-биле бо берген бланканы демир-ужук-биле тодаргай долдурган (кандым хуусаалыг чагыдалар, өртөө, чурттап турар черинерин индекс, адресинер, фамилиянар, инициалдарынар), почта салбырынга азы чагыдылга чорударынга төлөөлөткен кижиге чагыдылга өртөө-биле хүлээдип бээрге четчир.

Ф. СП-1 /	Министерство связи СССР «Союзпочта»	54241									
АБОНЕМЕНТ на газету (индекс издания)											
«ШЫН»											
Количество комплектов 1											
на 1992 год по месяцам:											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Куда (почтовый индекс) (адрес)											
Кому (фамилия, инициалы)											
Доставочная карточка											
на газету 54241 (индекс издания)											
«ШЫН»											
Количество комплектов 1											
на 1992 год по месяцам:											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Куда (почтовый индекс) (адрес)											
Кому (фамилия, инициалы)											

КУЖЕНИИШКИННЕР
БОЛГАШ
ДУВҮРЭЭЗИННЕР

КОММУНИКЕГЕ АТ САЛГАН

ЖЕЛЕЗНОВОДСК (Ставрополь край), ДКАО-нун ай-тырылгы-биле холбашкан берге чутаалажышкынын-ның соонда ында РСФСР-нин, Казах ССР-нин, Азербай-джан Республиканың болгаш Армян Республиканың удуртукчуларынык кады кылган коммунисттерге ат салган. Оон кол-кол пунктулары мындыг: Азербайжан-нын болгаш Армениянын күрүне эрге-чагырга органын бүрүн эргелит делегацияларын бадылап тургузар, олар доп-дораан ийи талалыг чугаалажышкынын док-таамал үндөзгө, Карабах чөрдүлээни бүрүн шийтир-леттингиче чедир чорудуп эгелээр. Олар боттарынын амыл-херектеринге суверенитг күрүлелерин иштиги херектеринге холгаарлавазынын принциптерин удурту-га болдурар, бүгү хамаатыларын, оларын националы хамаанчокка, эргелерин делегит эргелеринин норма-ларына дүжүтүр хажык чокка сагыры.

Коммунистке делегацияны болза: талалар атыла-жышкынын доп-дораан соксарынын дугайын чар-лаар, ол дээрге чутаалажышкынын чорударынын бири чергелит негелдеп болур. Хойлууда кирдүмүн бүгү боо-чепектиг каттыжышкынын ийи хонук ху-саа иштинде чөрдүлээ девишкээринден чугаа чокка үнгөн турар ужурут. Январ 1-ге чедир хуусаада консти-туция бүрүн эргелит эрге-чагырга болгаш эргелит башкарылга органынын үе-чада аайы-биле катат тур-гузар.

(СЭТА).

Тыва Республиканың Дээди Сөвединге болгаш Министрлер Чөвүлелинге угулга

Бис, 1991 чылдың сентябрь 24-теги митингиниң киржикчи-лери, чурта демократтыг өскөрүлгөлөр турзажок, Тываның чазакын талаандаан улус өөредилгезинге хамаарылга эки-жөөи турарин демделдедик. Улус өөредилгезин ийги-черинге адыры кылдыр көрүп турар, ол манал болур бо-лаш ээ элээн кичээлгеиң база материялдыг чарыдалдар-ның байдалыга туруп болур деп бодал төгүндөшкөн.

А херек кырында алыр болза, улус өөредилгезин—страте-гик ужуру-дузалыг адыр. Эки белеткедиң башкылар чоңа Тываның школарын дээди база профессионал өөредилге черлеринче чедикчилерин кирип ал, дозуп, келер үеде республиканың экономиказында даянчылыг болу бээр дээр-зинге идегээр арга чок. Кызылдын педагогика институту башкы кадрларын студентилерин өөредилге аудитория-рынга болгаш лабораторияларын кирериниң нормазының эки улуг хемчээлин бестин алды катат амыл турар байдалдар-да, шалың эвээжинден, чурттаар оран-бажык чогуңдан, амылдаар байдалдарын таарымын чогуңдан башкы кадр-ларын үнөр-кирер чоруу улуг турда, мындыг берге бай-далдарда белеткээр ужура таарышкан.

Мындыг байдалдарда бо дээди өөредилге чериниң ат-алдарын дугайында чугаа турбас, студентилер белеткели-нин шынырыга ол дык салдарлыг. Байдалдык бергеши Политиктиг чырыдышкын бажыкын Кызылдын педагогика институтунда дамыдып бээр болза чинтээр ийи. Ынчангаш ындай чаагай бажыкын кылырине чазакты кыйгырып тур бис. Чүе дээрге улус өөредилгезин-че кичээлг республиканың келер үедеги хандарынын үн-дөзүн болур деп санал турар бис. Ол бажык Тывага улус өөредилгезин катат тургузарынын талаанын чазактыг хемчелеринин системазына чүгө чылгыс эвес, а баштай-гызы болур боор деп идегелди кирерди ийи бис.

Митингиниң киржикчилериниң өмүзүзүндө:

ККПИ-ниң ректору А. В. НАБАТОВ,
профком даргазы В. Б. БАГАЙ-ООЛ.
Митингиге 500 кижи киришкен.

1991 чылдың сентябрь 24.

САНАЛЫВЫС МЫНДЫГ

Тываның эки тура «Мемо-риал», нийтиелдин баштаар чериниң кижигүлери чыл-гаш, Тыва Республиканың Дээди Сөвединиң Даргазынын албай-дужаалыга РСФСР-ин болгаш Тыва Республиканың улус депутаты К. А. Бичел, дейини кандидатуразын санал даар деп дүжүрүштүвүс.

Тыва чоңугу социал-эконо-миктиг амыдыралы, национал культуралык, азы-чанын, дыл-домаан эки билер, согулчуларын идегелдин чаалап алган. РСФСР-ин болгаш Тыва Республиканың Дээди Советтериниң съезди-леринге, сессияларыга док-таамал кырып, амаа күрүне-ниң чугааа хойлу дүрүмүн шийтирледишп турар, ол тала-зы-биле арга-дуржулганы улуг К. А. Бичелдин канди-датуразы Тыва Респу-бликаның Дээди Сөвединиң Дар-газынга черле төлөтпг.

Улус амыл-агынын башка-рып чорударыга экономист кижиге улуг ролдуг болганда Ш. Д. Ооржак амын албай, хүлээлгезинге арттар ужурут деп болзар бис. Хоалам НУРСАТ. «Мемориал» нийтиелдин баштаар чериниң кижигү, нериниң даасканын бугуар, леринге, сессияларыга док-күш-ажылдык тоочуну.

Багыт-оол БАЙКАРА.

ӨРЕГЕ БУРУЗУ СОЛУННУТ БОЛУР

Барыш-Хемчик кожунун албай организацияларын-да, амыл-агыларында 1992 чылдын солун, сеткүдү ча-гыдылгазы амыг үеде өртөктер өскөн-даа болза, хире-шаа-биле чоруп турар. Районда 600 амыг кесек солун, сеткүдүл чыгыттылган. Саадан Теректен 100, Ах-Дову-рактын туудугулар суурдан 60, Эрги-Барлыктан 49 солун, сеткүдүдү чон баштайгы болгаш ийгиң айыны ортан үезинге чедир чагыдып алган. Чамдык суурларда солун чагыдылгазы чаа эгелеп турар. Келер чылда чагыдылга чок артпас дээш чурттакчылар Тываның солундарын чагыдып ап эгелээр. Кызыл-Мажалык суур-ла солундардан —160 кезек төп солундарын, 289 жу-налды чагыдып алган. «Шын» солуну 80 кезек, «Тыванын аныктары» 72, «Тувинская правданы» 25, «Молодежь Тувы» солуну 10-ну, «Хемчиктин сылызын» 69-ту чагыдып алган. Эрт комбинаты 128, ажаалта банкызы 100, тубалсапанер 65 солун, сеткүдүдү чагыткан. Чагы-лыкта үргүлчүлөп турар. Өреге бурузу солун чок бол-базын дээш почтачылар, хей-ийин тарадыкчылар иде-кейин долдурп турар.

А мен мынча дээр мен... Бодунун оруун дилээри чайлаш чок

Бастырган күрүне эртен...
Дейини соода, Эмил кол...
Дуунаа бустун дүштү. Юрист...
Кийи болганда, амгы...
Чамдык болушуннарга ха...
маарышты бодунун бо...
далдарыны акын-биле ма...
паа чугаалап көрөй, өскө...
номчулар-биле сүмөлө...
жыйи.

Эртенде кылган, чуртка...
өсөрлөгөн деп турары...
мыс ол кийилер күрүне...
баштыгы — эш Горбачев...
туз эре-чагырамын хостаар...
деп сүзгөсү кылган турган...
улу-тур. Оларын програм...
мазында болган үзөл-бо...
далдарында Совет күрүне...
ни ууткап, нинти система...
ны өскөртүп сорулга көзүл...
бейи турар. Ынчангаш...
оларны чуртка өскөрткөн...
деп буруу оонары чыгып...
чиг. Аяаа сылдап алгаш, эр...
гилде үзөшлө чүгүндө у...
жур-бажын билбейн, аяаа...
олуруп турган удуручтуу...
ларны иштеп сүрүп, хары...
да түдүп хорулдап турары...
хоойлу-даа, моралы-даа та...
арышпас. Ол дээрде өзүл...
дуг-ла 1937-1938 чылдары...
ышкаш репрессия-дыр. Ам...
гы үзө чамдык хоойлу-...
дурм ажылдакчылары ян...
зы-бүрү демократтарны...
салдарына алып алган-...
дыр.

Мээң бо сөстөрүнүн...
соода, кыял-ла мындыг ай...
тыргы тургустунуп келир...
ынаарга эргилде кылган...
нарны чүгү дээр чүөл ы...
чаш? Кеземче хоойлууну...
долгандыр сайгыр көргө...
олар дээрде эре-дужаалды...
(президентини) чаалап ал...
дээн бөлүк, эре-дужаалын...
шын эвес аягылаан бөлүк...
кижилер болуп турар. Бо...
айтырып талазы-биле хөй...
хөй юристер, политлогтар...
философтар маргышым, түт...
чүп каг чаапын ийгендеп...
турарлар. Мен бодал көр...
мөрдө, ам чеме маргыжар...
боор, тускай тургузуп каан...
истеге бөлүктөрү шын дүр...
мү чүгүлү кыгма канчаар...
оонарын тып экөөр дээр...
зинге илгээр апар. Чүгүл...
эе айымдыг чүе кижилер...
ни кайы хамаанчыкка хө...
рекке чыгип кириери болур...
Оон чайлаары хоойлу-дүр...
мү органарынын аякыл-...
дакчыларынын хоойлу-дүр...
гаар хүлээлгези-дир.

Күрүне эргилдизини соо...
далаа бодушкуну эртин, соо...
сооп бар чыдыр. Моон со...
гаар канчаар амыдырал...
чурттаары, чоңуң соода...
байдалын канчаар, кандай...
арга биле көдүрөй? Бо ай...
мурунда кийи бодунун чүе...
мурунда туруп келген...
Политика айтырыгына со...

Бастырган күрүне эртен...
Дейини соода, Эмил кол...
Дуунаа бустун дүштү. Юрист...
Кийи болганда, амгы...
Чамдык болушуннарга ха...
маарышты бодунун бо...
далдарыны акын-биле ма...
паа чугаалап көрөй, өскө...
номчулар-биле сүмөлө...
жыйи.

РСФСР-ниң чиңгине прокурору Валентин Степанковтуң интервьюзу

МОСКВА. (СЭТА-ның корр. Тамара Заматина, Геннадий...
Талаалар). РСФСР-ниң чиңгине прокурору Валентин Степан...
ков август 19-дө күрүне эргилдизини дугайында херекти...
истеп турар бөлүктүн чамдык кезини сентябрь 20-де ССРЭ...
Президентинин даңазы турар Фороске (Крымче) чорупка...
нын дынаткан. Фороска истеге шенелдизин чорударын, ол...
хүннерин бодушкунунары аяаа катал тургузарын СЭТА...
нын корреспонденттери-биле...
— Истеге шенелдизин аяаа...
кым ойнаары? Эргилдизин...
кол кижикчилери Москвада...
ышкашыл?

— Бис Президентини ынаар...
талаас бис харын, А шенел...
де чорударына белеткек...
ажылдары кылдыган.

— Билдинип турары-биле...
аларга, сүзгөсү кижикчилер...
кем-херектер үзгөсүлгө-биле...
камараларда кады чыдар-дыр...
Ыдыс хемчегин чүгү-биле...
тайыбырларды — хоойлу...
мурунда кийи бодунун чүе...
байдалы-биле бис азы өскө...
чылдагылар бар бе?

— Бирээде, мен болза, ка...
мараларда чыдар кижилер...
ангылай көрбөс мен, чамдык...
тарын кем-херектер үзгөсүлгө-...
дери, өскөрткөн — эргилде ор...
ганизациялар сүг деп аян...
Олар шүптүзү Кеземче колек...
кизиян бугаар харысалдага...
онаажыр. Бир эвес «кем-херек...
үзгөсүлгө» деп ол сөстү...
ууртутка болдулар болза, де...
миса кодекс бугаар кара-ба...

— Билдинип турары-биле...
аларга, сүзгөсү кижикчилер...
кем-херектер үзгөсүлгө-биле...
камараларда кады чыдар-дыр...
Ыдыс хемчегин чүгү-биле...
тайыбырларды — хоойлу...
мурунда кийи бодунун чүе...
байдалы-биле бис азы өскө...
чылдагылар бар бе?

— Бирээде, мен болза, ка...
мараларда чыдар кижилер...
ангылай көрбөс мен, чамдык...
тарын кем-херектер үзгөсүлгө-...
дери, өскөрткөн — эргилде ор...
ганизациялар сүг деп аян...
Олар шүптүзү Кеземче колек...
кизиян бугаар харысалдага...
онаажыр. Бир эвес «кем-херек...
үзгөсүлгө» деп ол сөстү...
ууртутка болдулар болза, де...
миса кодекс бугаар кара-ба...

— Билдинип турары-биле...
аларга, сүзгөсү кижикчилер...
кем-херектер үзгөсүлгө-биле...
камараларда кады чыдар-дыр...
Ыдыс хемчегин чүгү-биле...
тайыбырларды — хоойлу...
мурунда кийи бодунун чүе...
байдалы-биле бис азы өскө...
чылдагылар бар бе?

— Бирээде, мен болза, ка...
мараларда чыдар кижилер...
ангылай көрбөс мен, чамдык...
тарын кем-херектер үзгөсүлгө-...
дери, өскөрткөн — эргилде ор...
ганизациялар сүг деп аян...
Олар шүптүзү Кеземче колек...
кизиян бугаар харысалдага...
онаажыр. Бир эвес «кем-херек...
үзгөсүлгө» деп ол сөстү...
ууртутка болдулар болза, де...
миса кодекс бугаар кара-ба...

— Билдинип турары-биле...
аларга, сүзгөсү кижикчилер...
кем-херектер үзгөсүлгө-биле...
камараларда кады чыдар-дыр...
Ыдыс хемчегин чүгү-биле...
тайыбырларды — хоойлу...
мурунда кийи бодунун чүе...
байдалы-биле бис азы өскө...
чылдагылар бар бе?

Номерден номерже СТАЛИН КАНЧААР ӨЛГЕНИЛ?

А. АВТОРХАНОВ,

Уламчыгы. Эжен ММ
156-159 «Шынал».

Бериянын талазында бо...
Дунаа удуз сүзгөсү болур...
деп, Сталин бодал турган...
бе? Чүгүлө бодал турган...
эвес, харын-даа дайын соо...
да дына сестип турган. Хру...
щевтуң чугаалап турары...
мындыг. «Дайын соода» Бе...
рия Политбюро кеңигүнү...
апарган, оң салдарыны...
өзүп ораныңа. Сталин аяак...
ажак дүвүрөн. Оон туржук...
харын-даа коргар апарган...
Чогуу оон чылдагынын...
баштыг билбейн турган...
мен, сөөлүрдей кижилер...
ууткаар талазы-биле Бе...
риянын бүгү аргадагы көс...
түнүп келгенде, ам билдинип...
апарган. Сталинни сорул...
галар чедип аларынын бүгү...
херекселдери Бериянын...
холокна турган. Айтып бер...
гени кандай-даа кижини...
Берия ууткап шыдаар...
болганда, ол бодунуң уу...
ткаар дээн кижини баа ч...
кылып каап болур. Ынча...
гаш Сталин Берия оң бир...
дугарында шилтип алар...
ири бе деп аажок коргуп...
турган.

Төгүтүнү биске бядия...
гир шаажылакчылары чо...
гум боттары дыка корук...
боттарынын үргүчүлө бе...
айымдыг байдалда чору...
рун бодал чоруру, долд...
лар турар кижилерини...
шызынын кынаар дээн...
изны бур аргаларын ая...
лаар дээрн биске билди...
гир.

Сталин хамыктыг мур...
инда сүзгөсүлгө кижини...
ууткаар аргазы — дүне...
кени оларга бербейн турган...
Ол дүне удузас, чок бол...
за, аякылда, чок болза, с...
отыктери-биле кады да...
чазынга хөглээр ногаан...
турган. Эргентиниң дерт...
беш шаа үзөшлө удуз ч...
лып адыр, хүндүсүнүн о...
он бир, оңи шак үзөшлө...
турар. Партиянык болгаш...
күрүне аппаратынын ая...
дакчылары баа ол чурма...
чанчыгы турган.

Кремльге албан бэу...
биле тускайлап берген...
реидециячылар чуртта...
турган кара чыгыс уду...
турган. Сталин турган...
Кремльге мурунда сенат...
турган бажында үш өрзө...
квартирда Сталин чүтүп...
турган, а херек кырында...
ол Кунисова «Чок ача»...
деп адаары, хооралдан о...
лааш, арга иштиде чажыр...
ынган, улуз херим-биле...
дуглап каан шивээ ышкаш...
дачазынга чурттап турган...
Төгүдө чамгыс-даа нога...
ндык мичаар камгаланмай...
келген.

Сталинге баарынын чуру...
му чүгүлө министрлерге эвес...
харын-даа Политбюро ке...
жигүннерине беан дорам...
чылда бооп турган. Кы...
лаа Сталинге кирер дээр...
болза, оон албан-дужаалы...
хамаанчыкка, Сталинниң...
хуу камгалалына үжедир...
турган. Оон хуу камгалалы...
дына шыгылы. Ону мындыг...
чижес баайткаар. Бир ка...
тал Молотов Лондонго чу...
гула ялган-чорук кылдып...
чораш, аэродромдан дорт-ла...
Сталинге берган. Камгал...
ажылдакчылары Молотовтуң...
кармайындын пистолеттиң...
каржы-дүшүнү ушта соп ал...
ган. Ол дээн Молотов Ст...
линге хоумалдын илереткен...
демига камгалалынын ха...
делишинин чөп деп са...
наан. Сталинниң шивээ да...
чазын баа ынчаар шыгылы...
камгалат турган.

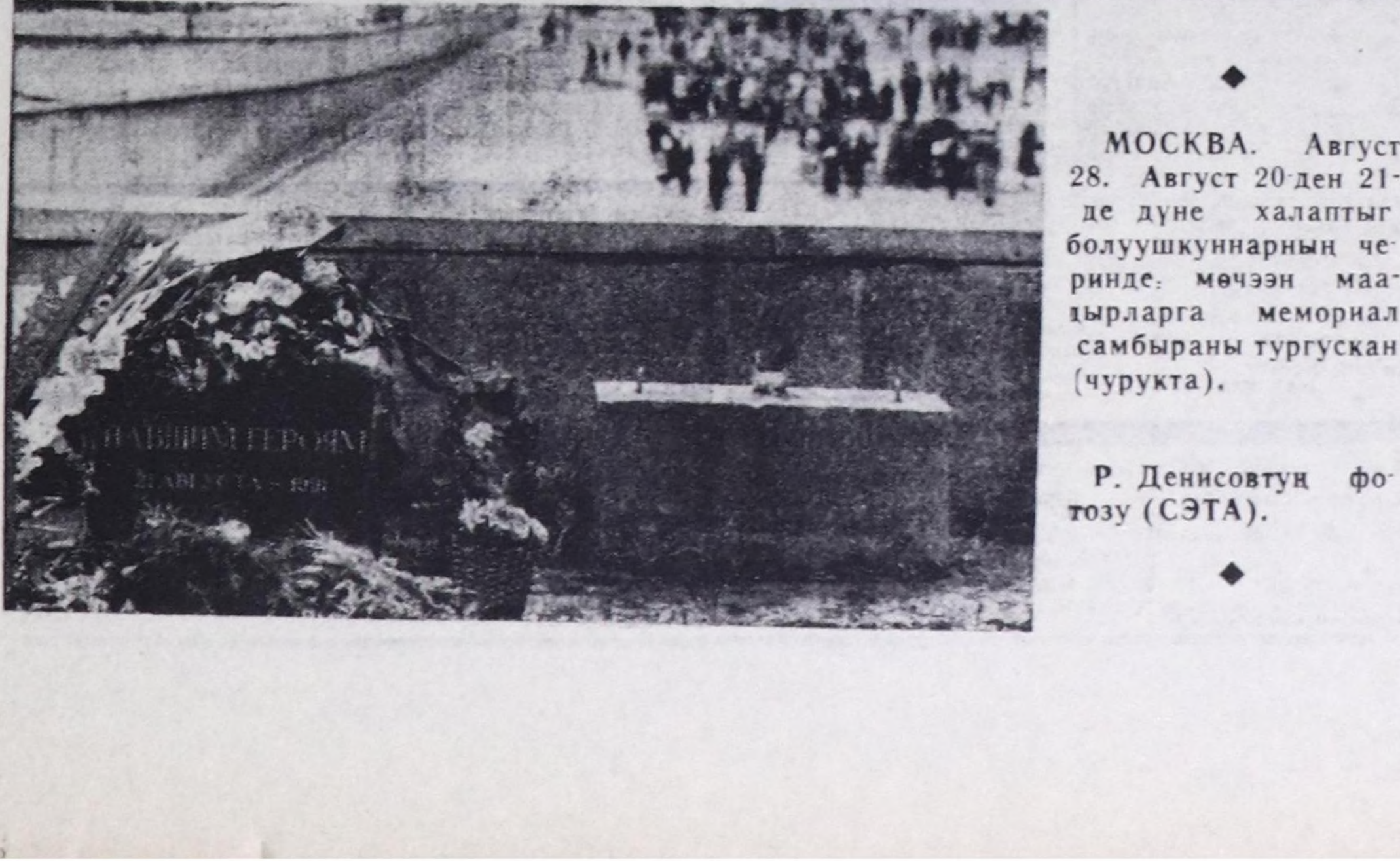
Сталинге бараан болур...
болгаш оңу камгалар к...
жилерини Берия шилтип б...
рип турган деп, Хрушев...
дынаткан. Бир үзө Берия...
Сталинге бараан болур...
кылдыр чүгүлө грузинер...
чылып берген үз-даа турган...
Сталин оңу эскерип кааш...
Берияниң чүгүлө грузинерге...
бугаар деп чемеңгез...
орус кижилер баа алаа...
шыгыч бараан болуп тур...
арын чугаалаан. Камгалал...
солур ужура Берия таар...
рышкан. Сталинниң чаа...
камгалалына Бериянын...
салдары баа удуз турган...
«Грузинерни чоруткан...
соода-даа, Берия Сталин...
ниң камгалалынын кон...
трольдап турган. Берия...
Ченга дыка үр аякылдаан...
ынчангаш шүптү чекистер...
ни танымр. Олар Берияга...
чоокшуклаксаарлап, ынча...
гаш оларны ол бодунуң с...
оругдаларына чинги-биле...
ажылдап турган. Ынчагаш...
Сталин бодунуң орус-даа...
камгалалчыларына бугаар...
шыдаас турган» деп, Хру...
шев саягын.

Ылым-даа болза, «иш...
ки кабинет» Покребнев...
уурутуп турла, янткы кам...
галалды Власик команд...
лазына Сталинниң ол кам...
галалын боттук сорулга...
ларын аякылаары болду...
мас. Провокаторжу хопка...

1953 чылдың январь 13-те...
Сталин «Совет Эвилдиниң...
идеяктейн аякылдакчы...
ларын наадын кызыр...
кылдыр хөра чедирип э...
нээр сорулга салган эми...
лериниң террористиң бөлү...
күрүниги айыл чок чор...
дук органнар» илереткен...
дугайында «СЭТА-ның х...
рониказын» паллаан. Ол п...
лаан чүд Сталинниң бо...
дунуң наадын, шынап-ла...
кызырган.

Оон чүгө болу бергени...
билдип аларда бис башта...
Сталинге чүгө «эмчилер...
хөра» херек апарган деп...
айтырыгы салыр ужурутуп...
бис. Ол айтырыга эң то...
даргай болгаш Сталинге...
мурунда турбаан эидети...
кылып парадканы «Белек...
шонжор болгаш професс...
ор эмчилер деп чагылан...
ауруучулар» деп чүгүлө...
Сталин ол-ла 13-те пар...
лаан. Чогуу ол чүгүлө...
адаанда салдыгган ат чок...

1953 чылдың январь 13-те...
Сталин «Совет Эвилдиниң...
идеяктейн аякылдакчы...
ларын наадын кызыр...
кылдыр хөра чедирип э...
нээр сорулга салган эми...
лериниң террористиң бөлү...
күрүниги айыл чок чор...
дук органнар» илереткен...
дугайында «СЭТА-ның х...
рониказын» паллаан. Ол п...
лаан чүд Сталинниң бо...
дунуң наадын, шынап-ла...
кызырган.

Р. Денисовтун фотоу (СЭТА).

